อักษร

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ม.๑

- ดร. ดำรงค์ ฐานดี
- วิชัย ภู่โยธิน
- สุคนธ์ สินธพานนท์
- ดร. ตีรณ พงศ์มงคลพัฒน์
- จรินทร์ เทศวานิช
- ดร. อภิสิทธิ์ เอี่ยมหน่อ
- วิโรจน์ เอี่ยมเจริญ
- ดร. สมนึก ผ่องใส

๑๓๙.-

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ ๑

- บทบาทหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ ๒
- การเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ๘
- การปฏิบัติตนในการเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ๑๒
- ผลที่ได้รับจากการเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ๑๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

รัฐธรรมนูญกับการเมืองการปกครองของไทย ๑๗

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๑๘
- อำนาจอธิปไตย ๒๔
- แนวทางการปฏิบัติตนตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ๓๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

กฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคล ๓๗

- ความสำคัญของกฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคล ๓๘
- กฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่สำคัญ ๓๙
- ประโยชน์ของการปฏิบัติตนตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคล ๕๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๕๗

- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรม ๕๘
- วัฒนธรรมไทย ๕๙
- ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทย กับวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๖๒
- วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์อันดีหรือ อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกันได้ ๖๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ๗๑

- ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของวิชาเศรษฐศาสตร์ ๗๒
- ขอบข่ายและเป้าหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ ๗๕
- ทรัพยากรในทางเศรษฐศาสตร์ ๗๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖
พฤติกรรมการบริโภค ๘๓
- การบริโภค ๘๔
- อุปสงค์ อุปทาน ๙๑
- ทรัพย์สินทางปัญญา ๙๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗
สถาบันการเงิน ๑๐๗
- ความหมายและความสำคัญของสถาบันการเงิน ๑๐๘
- ประเภทของสถาบันการเงิน ๑๐๙
- สถาบันการเงินที่สำคัญ ๑๑๒
- ธนาคารกลาง ๑๒๑
- ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และสถาบันการเงิน ๑๒๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘
เศรษฐกิจประเทศไทย ๑๒๗
- ลักษณะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ๑๒๘
- การพึ่งพาอาศัยและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจ ๑๓๒
- ปัญหาเศรษฐกิจของไทย ๑๓๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙
เศรษฐกิจพอเพียง ๑๔๑
- ความหมายและความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๑๔๒
- ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ๑๔๕
- หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ๑๔๗
- โครงการตามพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ๑๔๘
- หลักการเศรษฐกิจพอเพียง ๑๕๖
- การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของสังคม ๑๕๘
- การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของนักเรียน ๑๕๙
- ความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย ๑๖๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐
เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และเวลาโลก ๑๖๓
- เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ๑๖๔
- วันและเวลาโลก ๑๗๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๑
ทวีปเอเชีย ๑๘๑
- ลักษณะทั่วไปของทวีปเอเชีย ๑๘๒
- ภูมิภาคของทวีปเอเชีย ๒๑๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๒
ทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย ๒๔๐
- ลักษณะทั่วไปของทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย ๒๔๑
- ภูมิภาคของทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย ๒๖๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๓
ภัยพิบัติทางธรรมชาติในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย ๒๗๓
- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภัยพิบัติ ๒๗๔
- ภัยด้านสภาพอากาศ ๒๗๕
- ธรณีพิบัติภัย ๒๘๓
- การจัดการภัยพิบัติ ๒๙๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๔
ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย ๒๙๘
- ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒๙๙
- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๓๐๔

บรรณานุกรม ๓๑๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

รัฐธรรมนูญกับการเมืองการปกครองของไทย

รัฐธรรมนูญมีความสำคัญต่อการเมืองการบริหารประเทศในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ เป็นกฎหมายสูงสุดในการบริหารประเทศ โดยได้กำหนดหลักการและโครงสร้างการบริหารประเทศ และยังเป็นกฎหมายสูงสุดที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย รวมทั้งเป็นกฎหมายที่ให้การรับรองว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย โดยพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ และใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ

ตัวชี้วัด

ส ๒.๒ ม.๑/๑ อธิบายหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันโดยสังเขป

ส ๒.๒ ม.๑/๒ วิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลอำนาจอธิปไตยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน

ส ๒.๒ ม.๑/๓ ปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน
- การใช้อำนาจและการถ่วงดุลอำนาจอธิปไตยทั้ง ๓ ฝ่าย คือ นิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- การปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยกำหนดหลักการสำคัญตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เช่น สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน หน้าที่ของรัฐสภา หน้าที่ของรัฐบาล การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองของประชาชน

๑.๑ ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นแนวทางเพื่อนำสังคมไทยไปในทิศทางเดียวกับประเทศที่พัฒนาแล้ว

รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้ ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของการจัดระเบียบการปกครองของประเทศ กำหนดรูปแบบของรัฐและระบอบการปกครองที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ และมีความเสมอภาคกัน อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดเป็นของปวงชนชาวไทย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และทรงใช้อำนาจทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล นอกจากนั้น รัฐธรรมนูญยังกำหนดหน้าที่ของปวงชนชาวไทย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเสมอมา

นับจาก พ.ศ. ๒๔๗๕ ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญหลายฉบับ โดยฉบับล่าสุด คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๒๐ โดยมีที่มาดังนี้

ที่มาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

เกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่มีแนวโน้มรุนแรงและบานปลาย

สถานการณ์ยืดเยื้อมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๙ จนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ มีสาเหตุสำคัญมาจากการมีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันของคนในชาติ

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้าควบคุมอำนาจการปกครอง

เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อยุติความขัดแย้ง สร้างความสามัคคี และคืนความสุขให้แก่ประชาชนชาวไทย

กรธ. ทำการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๙

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ มีบทบาทหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน ๑๘๐ วัน โดยมีเนื้อหา ๑๖ หมวด

คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดการลงประชามติ วันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

ผลการออกเสียงประชามติ ปรากฏว่าร่างรัฐธรรมนูญผ่านความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียง ๑๖,๘๒๐,๔๐๒ และมีผู้ไม่เห็นชอบ ๑๐,๙๒๖,๖๔๘ โดยได้มีการดำเนินการปรับแก้ไขบทบัญญัติในบางมาตราและเตรียมการประกาศใช้อย่างเป็นทางการ

พระราชพิธีประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ราชเลขานุการในพระองค์ เชิญรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ทูลเกล้าถวาย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธย แล้วพระราชทานแก่นายกรัฐมนตรี

๑.๒ ความสำคัญของรัฐธรรมนูญ

ความสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีดังนี้

๑. แสดงถึงความเป็นราชอาณาจักรของไทย และความเป็นเอกราชอธิปไตย ที่เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ชาติต่าง ๆ ให้การยอมรับ

๒. เป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ปกครองประเทศ โดยถือหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย และกำหนดรูปแบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

๓. รับรองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของปวงชนชาวไทยที่จะต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเคร่งครัด

๔. ส่งเสริมพฤติกรรมการเมืองการปกครองให้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต และขจัดการทุจริต การประพฤติมิชอบทั้งหลายโดยการกำหนดองค์กรอิสระ และกลไกต่าง ๆ เพื่อการตรวจสอบความโปร่งใสในกระบวนการบริหารราชการแผ่นดิน

๕. กำหนดทิศทางและกลไกการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญ คือ ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง สังคมมีความสงบสุขและเป็นธรรม มีความเท่าเทียม ปราศจากความเหลื่อมล้ำ ประชาชนมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๑.๓ เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

๑. จัดระเบียบและสร้างความเข้มแข็งแก่การปกครองประเทศ โดยการจัดโครงสร้างอำนาจและหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ รวมถึงสัมพันธภาพระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร

๒. กำหนดให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่น ๆ มีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ สุจริต เที่ยงธรรม และมีส่วนในการป้องกันหรือแก้ไขวิกฤติของประเทศ

๓. รับรอง ปกป้อง คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยอย่างชัดเจนและครอบคลุมอย่างกว้างขวางมากขึ้น

๔. กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต่อประชาชน และในทางกลับกันก็กำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ต่อรัฐ

๕. วางกลไกป้องกัน ตรวจสอบ รวมถึงจัดการการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างเข้มงวด เพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่ผู้บริหารราชการแผ่นดินที่ปราศจากคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลเข้ามามีอำนาจในการปกครองบ้านเมือง

๖. กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐและยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งผู้ที่เข้ามาบริหารประเทศจะต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายในด้านต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้

๑.๔ หลักการของรัฐธรรมนูญ

หลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีดังนี้

๑. ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกมิได้

๒. ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๓. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม

๔. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

๕. รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

▲ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๑.๕ โครงสร้างและสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีโครงสร้างที่ประกอบด้วย ๑๖ หมวด (มาตรา ๑ - ๒๖๑) และบทเฉพาะกาล (มาตรา ๒๖๒ - ๒๗๙) รวมทั้งสิ้น ๒๗๙ มาตรา นอกจากนี้ยังมีภาคผนวกที่เกี่ยวกับหมายกำหนดการพระราชพิธีประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

โครงสร้างของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

- หมวด ๑ บททั่วไป มาตรา ๑ - ๕
- หมวด ๒ พระมหากษัตริย์ มาตรา ๖ - ๒๔
- หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา ๒๕ - ๔๙
- หมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา ๕๐
- หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๕๑ - ๖๓
- หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา ๖๔ - ๗๘
- หมวด ๗ รัฐสภา มาตรา ๗๙ - ๑๕๗
- หมวด ๘ คณะรัฐมนตรี มาตรา ๑๕๘ - ๑๘๓
- หมวด ๙ การขัดกันแห่งผลประโยชน์ มาตรา ๑๘๔ - ๑๘๗
- หมวด ๑๐ ศาล มาตรา ๑๘๘ - ๑๙๙
- หมวด ๑๑ ศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๐ - ๒๑๔
- หมวด ๑๒ องค์กรอิสระ มาตรา ๒๑๕ - ๒๔๗
- หมวด ๑๓ องค์กรอัยการ มาตรา ๒๔๘
- หมวด ๑๔ การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา ๒๔๙ - ๒๕๔
- หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ - ๒๕๖
- หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ มาตรา ๒๕๗ - ๒๖๑
- บทเฉพาะกาล มาตรา ๒๖๒ - ๒๗๙

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีบทบัญญัติอันเป็นสาระสำคัญที่ใช้ปกครองประเทศ โดยแบ่งออกเป็น ๑๖ หมวด ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

หมวด ๑ บททั่วไป มีสาระสำคัญ คือ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกมิได้ มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล

หมวด ๒ พระมหากษัตริย์ กล่าวถึงพระราชฐานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ทรงเป็นประมุขของชาติไทย ที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ทรงแต่งตั้งประธานองคมนตรีและองคมนตรี ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย กล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยในด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

หมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย กำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ เช่น บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ บัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ซึ่งประชาชนและชุมชนมีสิทธิในการติดตาม เร่งรัด ให้รัฐดำเนินการ หน้าที่ของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ เช่น รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา ๑๒ ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนถึงการศึกษาภาคบังคับ

หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ บทบัญญัติที่กำหนดแนวทางให้รัฐดำเนินการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยให้รัฐจัดให้มี “ยุทธศาสตร์ชาติ” เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เช่น รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกและรวดเร็ว

หมวด ๗ รัฐสภา กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๕๐๐ คน แบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือ สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน ๓๕๐ คน และสมาชิกที่มาจากบัญชีรายชื่อ จำนวน ๑๕๐ คน ส่วนสมาชิกวุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๒๐๐ คน ได้มาจากการเลือกกันเองของบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด